

Obrazovanje odgajatelja kao kontinuirani projekt

Lucia Selmi

Lucia Selmi opisuje gradsku inicijativu za poboljšanje znanstvenog obrazovanja u dječjim vrtićima.

Gradska uprava Modene u pokrajini Emilia-Romagna od 1970-tih unapređuje dječje vrtiće za djecu od 3 do 5 godina. Danas skrbi za 22 dječja vrtića, a u suradnji s državom i privatnim vrtićima također osigurava mjesta za svu djecu u gradu. Budući da su znanje i vještine odgajatelja temelj ranog obrazovanja djece rane dobi, važan je njihov neprekidan profesionalni razvoj. Ono što Modena nudi svojim odgajateljima sastoji se od tri osnovne komponente: psihološke, sociološke i pedagoške osposobljenosti; tehničke i praktične osposobljenosti (primjerice, slikanje, crtanje, kazalište, igra i čitanje grupi); te osposobljenosti u pojedinim predmetima (primjerice, prirodi, matematici, tjelesnom odgoju, književnosti).

Zamisao o pedagoškom projektu znanstvenog obrazovanja pojavila se u 1980-tima s namjerom povezivanja znanstvene spoznaje, dječjeg načina razmišljanja i metoda poučavanja. Na to se bilo teško odlučiti jer se u dječjim vrtićima uvriježilo mišljenje da djeca moraju steći odgajateljevo znanje koje se smatralo nepromjenjivim i statičnim. No, mi u Modeni smatrali smo da treba napustiti ovakvo stajalište uvidjevši da se znanje mijenja tijekom istraživanja, tijekom neprekidnog procesa shvaćanja da djeca djeluju na temelju iskustvenog učenja, te da kao različite osobnosti na različite načine gledaju, razmišljaju i tumače probleme povezane s drugima. Početni projekt obrazovanja nadgledali su znanstvenici poput profesorice Marie Arcà, biologinje u C.N.R. u Rimu; profesora Paola Guidonija, fizičara na Sveučilištu u Napulju; i Paola Mazzonija, fizičara i srednjoškolskog profesora. Ova suradnja istaknula je važnost interakcije i razmjene između istraživanja,

eksperimentiranja i prakse. Praksa poput ove bila je moguća zbog radoznalosti znanstvenika u odnosu na razvoj djece i strategije razmišljanja, a razmjena iskustava i dokumentacije među odgajateljima postala je temom za raspravu kojoj je bio cilj uvidjeti kako djeca opažaju i tumače svakodnevni život.

Članovi ove skupine bili su i pedagozi (vidi *Children in Europe broj 15*). Ona je vodila i podržavala projekte i pokuse odgajatelja, pronalazila dodirne točke između poznavanja struke i uvjeta u dječjim vrtićima te podupirala opći pristup s naglaskom na pedagošku dokumentaciju i interakciju s djecom. Bila je to podrška uzajamnom učenju i stvaranju doprinosa pedagoškoj kulturi.

Procjenjivanje rada

Postalo je očigledno da ovakva edukacija mora biti dugoročna, a ne tek slijed povremenih i nepovezanih događaja; stoga je projekt obrazovanja neprekidan, no prilagođen promjenama u društvu i znanosti, poput novih otkrića u neurologiji. Vrijeme je važno na drukčije načine. Profesionalni razvoj trebao bi biti stalan proces koji obnavlja znanje odgajatelja, potiče znatiželju, nadahnjuje istraživanje i razmjenu ideja s drugima, omogućuje vlastiti profesionalni razvoj i samoprocjenu te otvara odgajatelje prema novim otkrićima i idejama o načinima razmišljanja i napredovanja djece. Neophodno je pritom naći vrijeme za učenje i slušanje stručnjaka, ali također i za refleksije iskustava. Odgajatelja često požuruju propisani rokovi, a sve je vrijeme zauzet poučavanjem. Naše je mišljenje da odgajatelji trebaju oboje: vrijeme za rad s djecom i vrijeme za promišljanje i razgovor s ostalima.

Pokazalo se kako procjenjivanje također proturječi nekim prvotnim bojaznima: mislilo se kako će previše pozornosti usmjerene na proces poučavanja i znanstvenu spoznaju kontraproduktivno djelovati na emotivne i međuljudske aspekte obrazovanja te na spontano ponašanje i kreativnost. Isprva se mislilo da znanstveno obrazovanje ne može pridonijeti osobnom razvoju. No, odgajatelji su zapazili upravo suprotno; znanost je olakšala razumijevanje svijeta te je pozitivno utjecala na emocije i ponašanje prema ostalima. Naposljetku, projekt je omogućio inovacije u znanstvenom obrazovanju u dječjim vrtićima, utemeljene na promatranju, praktičnom radu, istraživanju i promišljanju. Odgajatelji su imali mogućnost:

- u središte svojega rada staviti sposobnost djece za interakciju s vanjskim pojavama te im pomoći da ih suvislo protumače, uvažavajući prethodno stečeno znanje;
- potaknuti vlastitu znatiželju, unaprijediti razumijevanje problema davanjem kreativnih odgovora te

produbiti razumijevanje povezanosti između znanosti i kreativnosti, umjetničkog izražavanja i literature;

- prepoznati teškoće te ih prebroditi razmjenom i dijalogom;
- shvatiti potencijal rada s djecom u dugoročnim projektima.

Redefiniranje područja struke

Temeljno obrazovanje odgajatelja obično se zasnivalo na tekstovima, teorijama i istraživanjima koji nisu uvijek odgovarali zadaćama svakidašnjeg života. Stoga je postalo nužno ponovno izgraditi znanstvenu kulturu, upoznati se s najnovijim istraživanjima da bi se (iznova) definiralo područje struke. Navedeni je proces omogućio da se razumiju pitanja koja proizlaze iz svakodnevnog života, ali također i način na koji razmišljaju djeca. Da bi se razumjelo kako djeca tumače pojave, nužno je promatrati događaje iz različitih perspektiva, jezika i načina promišljanja. Također je važno više ohrabrivati zaključivanje nego davanje odgovora, znajući da se obrasci mišljenja ne provode pravocrtno, već s očiglednom nedosljednošću.

Radionice za odgajatelje

Radionice na kojima se odgajatelji mogu dovesti u stvarne i eksperimentalne situacije važan su dio edukacije: razumijevanje procesa, uporaba jezika prikladnog za objašnjavanje, uporaba analogije kako bi se zamislilo ono što se ne može vidjeti - sve ovo izvodi se u suradnji s partnerima u grupi. Na radionicama se odgajatelji susreću s istim zadaćama s kojima se suočavaju djeca: primjerice, djelovanje na tvari i materijale da bi se uočila promjena njihova oblika, boje ili strukture u doticaju s toplinom; pokretanje tijela da bi se vidjelo što se događa kad se ono kreće, kad se umara te na koji način to djeluje; rad rukama da bi se oblikovala i shvatila struktura materijala. Znanje i umijeće su složeni procesi; nakon početnih pogrešaka čine se novi pokušaji; istražuju se uzroci; daje se prostora mašti da bi se predvidjelo što će se dogoditi. Aktivnosti na radionici povećavaju svjesnost odgajatelja o onome što čine djeca; omogućuju im da poštuju vrijeme koje je djeci potrebno i da shvate njihove interpretacije i teškoće s kojima se nose pri usvajanju novih znanja te da sagledaju važnost strpljenja i ljudske suradnje u radu s djecom.

Edukacija pretočena u praksu

Kad se ova edukacija primjenjuje u praksi u vrtiću, prvo što treba uvažiti jest nužnost prihvatanja dječjeg načina razmišljanja. Treba shvatiti da ona ne vide stvari kao odrasli te da objašnjenja odraslih djeci mogu biti neprihvatljiva. Važno je obratiti pozornost na ono što djecu zanima, a potom odabrati što je važno učiniti te znanje kojem treba težiti. Bitno je započeti sa svakodnevnim životom; djeca od kuće donose svoja iskustva i doživljaje, primjećuju zbivanja, a zadatak je odgajatelja upravljati doživljajima u vrtiću tako da se time ne poriče ono što su djeca naučila negdje drugdje. Ukratko rečeno: 'Želimo li djecu odvesti s mjesta na

kojem jesu, pronaći ćemo način da ih dovedemo tamo gdje želimo da stignu.' Još jednom, vrijeme je važno: nužno je ostaviti vremena za riječi, dijaloge, rasprave da bi se djecu naviknulo na opisivanje, maštanje, postavljanje pitanja i pronalaženje odgovora; na isti je način potrebno vrijeme da bi se gledalo, dodirivalo, istraživalo, napravilo nered - jer sve to može pomoći razumijevanju i iznošenju zamisli. Pored toga, ne smiju se zanemariti jezik ni kontekst. Učenje nije povezano samo s fizičkim okruženjem, materijalima i alatima; ono obuhvaća osjećaje, poštovanje i znatiželju koja postoji između odgajatelja i djece te među djecom, njihovim interesima i motivacijama. Dječji proizvodi - crteži, razgovori, predstavljanja, modeli - važni su da bi se procesi učenja učinili vidljivima te da bi se prikazalo na koji način djeca misle: crteži kao simboli unutrašnjih procesa, vrlo su važni i zahtijevaju odgajateljevu pozornost. Sljedeća metoda poučavanja je ohrabrivanje meta-spoznaje, navođenje djece na razmišljanje, objašnjavanje i procjenu onoga što rade ili uče: 'Kako si učinio/la...?', 'Što si opazio/la...?', 'Zašto tako misliš...?', 'Što imaš u rukama...?', 'Kad bi to morao/la ponovno učiniti...?' - ovakva pitanja izgrađuju vlastitu svijest o onome o čemu se uči. Posljednji element znanstvenog obrazovanja je dokumentiranje: određenu fazu doživljavanja važno je učiniti vidljivom jer se na taj način povećava dječje pamćenje, pomaže im se da prepoznaju ono što čine, ohrabruje se dijalog i razmjena. Ovo je također važno za odgajatelja koji zahvaljujući dokumentiranom materijalu može imati pregled vlastitog iskustva, procjenjivati rezultate te na temelju toga planirati budući rad.

Lucia Selmi je pedagoginja u Modeni.
luciselmi@yahoo.it